

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Sentyabr, 2026-yil

BUXGALTERIYA HISOBINING KORXONA BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI

Mamanov Hasan Xolbek o’g’li

*"O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI HUZURIDAGI IJTIMOIIY HIMOYA
MILLIY AGENTLINING AXBOROT TEXNOLOGIYA MARKAZI"*

Annotatsiya: Mazkur maqolada buxgalteriya hisobining korxona faoliyatini samarali boshqarishdagi o’rni va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, iqtisodiy ma’lumotlarni taqqoslash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Natijada buxgalteriya hisobi korxonaning moliyaviy holatini baholash, xarajatlarni nazorat qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim vosita ekanligi aniqlandi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish hisob tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ko’rsatib berildi. Tadqiqot yakunida buxgalteriya hisobini takomillashtirish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga yordam berishi xulosasi chiqarildi.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya hisobi, moliyaviy hisobot, korxona boshqaruvi, audit, aktivlar, majburiyatlar, raqamli iqtisodiyot.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatini samarali tashkil etish va boshqarishda buxgalteriya hisobi muhim o’rin tutadi. Buxgalteriya hisobi korxonaning moliyaviy-xo‘jalik faoliyati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yig‘ish, qayd etish, umumlashtirish va tahlil qilish tizimidir. U korxona rahbariyati, investorlar, kreditorlar hamda davlat organlarini ishonchli axborot bilan ta’minlaydi.

Bugungi kunda xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida moliyaviy intizomni mustahkamlash, mablag‘lardan oqilona foydalanish va iqtisodiy samaradorlikka erishishda buxgalteriya hisobining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Shu sababli mazkur mavzu iqtisodiyot va boshqaruv sohalari uchun dolzarb hisoblanadi.

Asosiy qism

Buxgalteriya hisobining mohiyati va vazifalari

Buxgalteriya hisobi korxonaning barcha xo‘jalik operatsiyalarini hujjatlashtirish va ularni pul ifodasida aks ettirish jarayonidir. Uning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- korxona mulki va mablag‘larining harakatini nazorat qilish;
- moliyaviy natijalarni aniqlash;
- xarajat va daromadlarni hisobga olish;
- moliyaviy hisobotlarni tayyorlash;
- boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zarur ma’lumotlarni taqdim etish.

Mazkur vazifalar korxona faoliyatining shaffofligi va samaradorligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Sentyabr, 2026-yil

Korxona boshqaruvida buxgalteriya hisobining o‘rni

Buxgalteriya hisobi boshqaruvning axborot manbai hisoblanadi. Rahbariyat korxonaning moliyaviy holati, foyda miqdori, xarajatlar tarkibi va pul oqimlari haqida aynan buxgalteriya ma’lumotlari orqali xabardor bo‘ladi.

Masalan, korxona ma’lum davr mobaynida xarajatlar oshib ketganligini aniqlasa, buxgalteriya hisobi ma’lumotlari asosida sabablar tahlil qilinadi va tegishli choralar ko‘riladi. Natijada moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyati yaratiladi.

Moliyaviy hisobotlarning ahamiyati

Moliyaviy hisobotlar buxgalteriya hisobining yakuniy mahsuli hisoblanadi. Ular korxonaning moliyaviy holati va faoliyat natijalarini aks ettiradi. Asosiy moliyaviy hisobotlar quyidagilar:

1. Buxgalteriya balansi;
2. Moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobot;
3. Pul oqimlari to‘g‘risidagi hisobot;
4. Xususiyl kapital harakati to‘g‘risidagi hisobot.

Mazkur hisobotlar investorlar va kreditorlarga korxonaning moliyaviy barqarorligini baholash imkonini beradi.

Raqamlashtirish sharoitida buxgalteriya hisobi

So‘nggi yillarda axborot texnologiyalarining rivojlanishi buxgalteriya hisobida ham muhim o‘zgarishlarni yuzaga keltirdi. Elektron hujjat aylanishi, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari va bulutli texnologiyalar hisob jarayonlarini tezlashtirishga xizmat qilmoqda.

Raqamlashtirish natijasida:

- inson omili bilan bog‘liq xatolar kamayadi;
- hisobotlarni tayyorlash tezlashadi;
- ma’lumotlarning xavfsizligi oshadi;
- boshqaruv qarorlari uchun tezkor axborot taqdim etiladi.

Shu bois zamonaviy korxonalar faoliyatida raqamli buxgalteriya tizimlarini joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, buxgalteriya hisobi korxona faoliyatining ajralmas qismi bo‘lib, moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, nazorat qilish va tahlil etishda muhim rol o‘ynaydi. Moliyaviy hisobotlar korxonaning iqtisodiy holatini baholash imkonini beradi hamda investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ishonchli axborot manbai hisoblanadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarini hisob tizimiga joriy etish esa buxgalteriya hisobining samaradorligini yanada oshiradi. Kelgusida ushbu sohani yanada takomillashtirish korxonalar raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Sentyabr, 2026-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov A.A. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2022.
2. To‘xtayev Q.T. Moliyaviy hisob asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2016.
4. Kiyosaki R. Moliyaviy savodxonlik asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi materiallari.